

Prova lliure per a l'obtenció del títol de batxiller 2021

Matèria: Llengua catalana i literatura

El català es perd més per les actituds que per desconeixement

CRISTINA ROS 18/1/2021 12:44

Les dades no ofereixen cap dubte. Si el 96,8% dels habitants de les Balears entén el català, si el 80,5% el sap parlar, el 83,5% el sap llegir i el 61,9% el sap escriure, la regressió progressiva de l'ús social de la llengua pròpia de les Illes en els darrers 15 anys no respon al desconeixement.

S'ha de tenir en compte que aquestes dades, que corresponen a la darrera *Enquesta d'Usos Lingüístics de les Illes Balears*, analitzada pel Grup de Recerca Sociolingüística (Gresib) de la UIB, feta el 2014 i revisada el 2018, es recullen entre la població estable. Però també és cert que qui marca l'evolució en l'ús de la llengua d'un territori són els que l'habiten de manera estable.

Si el català perd parlants a les Balears no és perquè no hi hagi un coneixement prou estès de la llengua, sinó que, com afirmen la majoria d'experts en sociolingüística, els principals motius de la regressió són les actituds, com la predisposició a uns comportaments determinats, i els hàbits adquirits. Val a dir que aquesta regressió no afecta només les Illes Balears, sinó que, amb major o menor mesura, és general a tots els territoris de parla catalana, els quals han perdut mig milió de parlants habituals en els darrers 15 anys i on només fa ús corrent de la llengua pròpia el 32,5% dels que la saben xerrar, segon dades difoses per la Plataforma per la Llengua.

El comportament lingüístic

“La normalitat en l'ús social de qualsevol llengua depèn fonamentalment del comportament lingüístic dels seus parlants. Les llengües es projecten vers el futur perquè els seus parlants les continuen parlant i no les abandonen, les transmeten generacionalment i les mantenen integrades en la seva vida, de manera fluida i normal”. Amb aquesta observació s'introdueix el document de treball que, elaborat per la Ponència sobre Actituds Lingüístiques presidida pel sociolingüista eivissenc Bernat Joan i Marí, va aprovar el 14 de desembre el Consell Social de la Llengua Catalana —òrgan dependent del Govern balear.

Així, a través d'aquest document, l'esmentat Consell recomana a l'Executiu àmbits i accions per treballar les actituds lingüístiques amb l'objectiu de reforçar la presència social de la llengua catalana a les Balears.

“Si l'actitud és la predisposició al comportament, el fet de tenir una actitud favorable o desfavorable vers la llengua pròpia o que pesin certs prejudicis és decisiu per al comportament lingüístic i per al futur de la llengua. A més, lligats a les actituds, hi ha els hàbits. Ara bé, ni actituds, ni hàbits, ni comportaments no es produeixen perquè sí, neixen del context i de les estructures socials”, afirma el sociolingüista Isidor Marí. En aquest sentit, la psicòloga d'origen basc Gemma Sanginés opina que “la consciència lingüística és necessària, però no és suficient. No es pot menystenir la importància de l'acció política i la protecció d'aquesta llengua i dels seus parlants. Moltes persones tenen una actitud bona, voldrien viure en català amb normalitat i no saben com fer-ho per sentir-s'hi còmodes, sense amenaces ni coaccions”.

Per ambdós, la situació anòmala i, com apunta Sanginés, “el cost personal que sol tenir per als parlants voler viure en la llengua pròpia, que a més és oficial a les Illes Balears —i no a la Catalunya Nord—, és molt similar en tots els territoris on hi ha una llengua minoritzada” i, en paraules de Marí, “subordinada a una altra”. [...] Per la professora de Filologia Catalana de la UIB, Maria del Mar Vanrell, “avui dia, a les Illes, és difícil viure en català si no vols rebre o justificar-te sempre seguit”.

L'idioma de tots

“La situació de minorització i de subordinació que pateix la llengua catalana constitueix un camp adobat per al discurs negatiu i problematitzador”, s'afirma en el document de la Ponència sobre Actituds Lingüístiques. “De manera generalitzada, des de posicions de dominació lingüística i cultural, es presenten

les llengües i les cultures minoritzades com a ‘problemàtiques’. De la mateixa manera que els estats ‘eduquen’ i les minories nacionals ‘adoctrinen’, les llengües majoritàries s’empren sense cap tipus d’entrebanc i el seu ús normal no sol ser qüestionat, mentre que les llengües que pateixen situacions de minorització són presentades com a ‘problemàtiques’”, s’hi explica. Per aquest motiu, es considera important “incidir positivament en un canvi en les actituds lingüístiques”. I s’hi apunta la necessitat d’insistir que “el català és la llengua pròpia dels catalanoparlants, però també de tota la resta de ciutadans de les Illes Balears, encara que no la tinguin com a

llengua primera o, fins i tot, encara que en tinguin només un coneixement passiu”.

A les Illes es parlen més de 160 llengües Segons Gemma Sanginés, coautora amb Ferran Suay de *Sortir de l’armari lingüístic. Una guia de conducta per a viure en català* (Angle Editorial), “cadascú de nosaltres és un model lingüístic per als altres. Qualsevol actitud positiva té un efecte expansiu”. És en aquest sentit que Carme Junyent enfoca el seu darrer llibre, *El futur del català depèn de tu* (La campana). Són models lingüístics tant els catalanoparlants més fidels a la llengua com els que en demostren indiferència o manca d’una autoconfiança que, segons Maria del Mar Vanrell, “fa que molts diguin que no fan servir el català perquè tenen la sensació que no el saben escriure o parlar bé i que el castellà —segons diuen— els és més fàcil”; una autoconfiança que, per Isidor Marí, “està deteriorada per la llarguíssima subordinació de la nostra llengua”. D’altra banda, també són models lingüístics, en sentit contrari, els que no volen parlar el català perquè creuen que, a les Balears ‘no és necessari, ja hi ha el castellà’, perquè pensen que la mort d’una llengua no és cap drama, per motius ideològics —‘això és Espanya’— o de posicionament social.

Els experts consultats fan èmfasi en la importància de l’adscripció a un grup. “Qualsevol moment inicial de la vida resulta determinant per al comportament lingüístic: la llengua de la família, la primera educació escolar, quan tries les amistats a l’institut o el moment d’incorporació a una feina són essencials. Si les persones que han fet l’esforç d’aprendre català després es troben que a la feina no el fan servir o els donen instruccions de no parlar-lo, es demanen de què els ha servit l’esforç”, assegura Isidor Marí.

Ara Balears (Text adaptat)

Respon aquestes qüestions:

1. Un cop llegit el text, fes-ne un resum (màxim 5 línies, sense copiar frases) (1,5 punts).
2. Explica el tipus i el gènere textuals del fragment (justifica la resposta) (1,5 punts).
3. Explica el significat dels 4 sintagmes subratllats (2 punts).
4. A l’expressió «*Amb aquesta observació s’introdueix el document de treball que, elaborat per la Ponència sobre Actituds Lingüístiques presidida pel sociolingüista eivissenc Bernat Joan i Marí, va aprovar el 14 de desembre el Consell Social de la Llengua Catalana —òrgan dependent del Govern balear—*», identifica una conjunció i el seu valor (coordina/subordina; subordina una substantiva/adjectiva/adverbial) (1 punts).
5. Tria una d’aquestes dues opcions a) o b): (2 punts)
 - a) Explica la mitificació del bilingüisme: diglòssia, extinció lingüística.
 - b) Les polítiques lingüístiques. Els processos de normalització.
6. Tria una d’aquestes dues opcions a) o b): (2 punts)
 - a) La narrativa modernista: autors i obres.
 - b) La poesia noucentista.